

TOSAMA

Glasiło
izhaja od
meseca
oktobra
1965

St. 11
november
1987

Število
izvodov
1500

Leto
izdavanja
XXII

GLASILO DELAVCEV TOSAME

REZULTATI DEVETMESEČNEGA POSLOVANJA

Z ozirom na to, da je bilo devetmesečno poslovanje DO TOSAMA temeljito predstavljeno v 7. številki BILTENA, bomo na tem mestu dodatno komentirali predvsem posebnosti dogajanj v obravnavanem obdobju. S tem bomo posredno odgovorili tudi na nekatera vprašanja postavljena na nekaterih delavcev ob obravnavi periodičnega obračuna.

Ob dejstvu, da je v obravnavanih devetih mesecih proizvodnja in prodaja na splošno dosegla načrtovani nivo, je marsikomu težko razumljivo, odkod potem slabi finančni rezultati. Marsikdo se sprašuje, kako more priti do slabih finančnih rezultatov, ko je vendar skladišče gotovih izdelkov stalno na pol prazno, kar pomeni, da ob stalni proizvodnji sproti vse prodamo. Odgovor na to vprašanje je, na kratko rečeno, preprost: finančni rezultat je razlika med iztržkom od prodaje in stroški proizvodnje: če iztržek od prodaje z ozirom na rastoče proizvodne stroške relativno zaostaja, potem so skladišča sicer res lahko

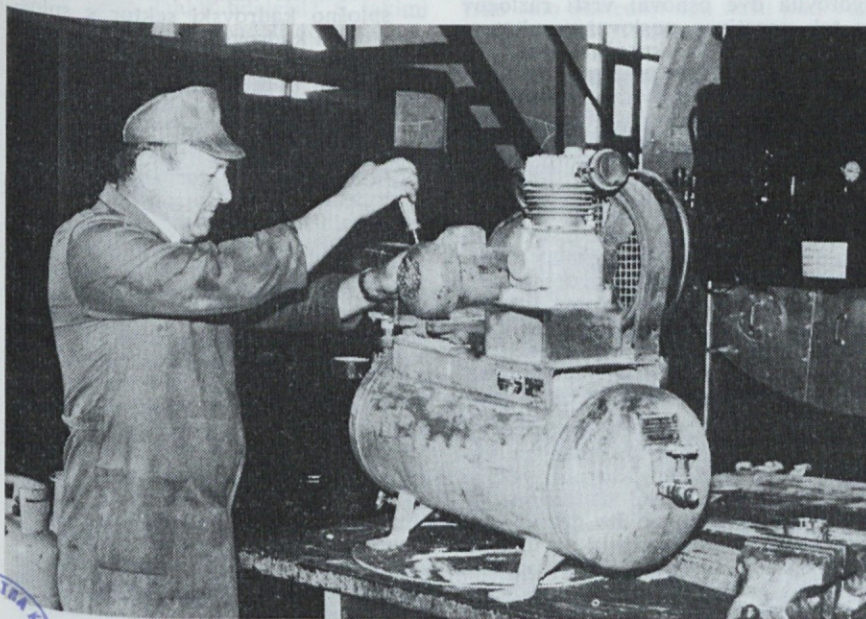
prazna, finančni rezultat pa je vseeno slab. Vendar pa nas takšen kratek odgovor še ne more zadovoljiti. Nadalje se moramo vprašati, zakaj ne uspevamo v tem, da bi iztržek prilagajali rastočim stroškom oz. obratno: da bi stroške zniževali na nivo ustrezen iztržku. Odgovori na ta vprašanja pa so že bolj zapleteni in zahtevajo nekaj več prostora. Odgovoriti bomo skušali na osnovi doseženih rezultatov v DO TOSAMA v obravnavanem periodičnem obdobju.

Področje »prilagajanja iztržka rastočim proizvodnim stroškom« preprosteje imenujemo dviganje prodajnih cen. Lahko rečemo, da nam je ob lepo zastavljenem načrtu kontinuirane rasti prodajnih cen v letu 1987 ZIS s svojim marčevskim odlokom o vrnitvi in zamrznitvi prodajnih cen krepko pomešal štrene. S tem nam je neposredno odvzel 760 mio din dohodka, kar nas je med tekstilnimi proizvajalci SRS po kriteriju dohodka na delavca v 1. polletju potisnilo iz 23. na 42. mesto. Tako izgubljenega

dohodka tudi v tretjem tromesečju še nismo uspeli nadoknaditi in računamo, da bomo to storili v zadnjem tromesečju leta 1987. Dodam naj še to, da bi za 760 mio din večji dohodek po devetih mesecih v celoti opravičeval naše obstoječe OD oz. bi omogočal celo povečanje OD.

Področje »zniževanja stroškov na nivo ustrezen iztržku« pa je z novim obračunskim sistemom postalo nedvomno še mnogo pomembnejše kot je nekoč bilo. Tu ne gre več le za zniževanje potroškov surovin in re-promaterialov ter drugih posrednih stroškov, pač pa za optimalno razporejanje vseh razpoložljivih poslovnih sredstev. Z drugimi besedami: stroškov ne povečujemo le s prekomernimi odpadki, nekvalitetno proizvodnjo, nizko produktivnostjo, neracionalno rabo energije ipd., pač pa tudi s previsokimi zalogami surovin, polizdelkov in gotovih izdelkov oz. njihovim počasnim obračunom, z neuskkljenostjo posameznih proizvodnih faz, z neizkoriščanjem strojnih kapacitet, z brezplačnim financiranjem kupcev itd. Vse naštetu v drugem delu prejšnjega stavka povzročajo jalovo koriščenje poslovnih sredstev, saj v naštetih oblikah poslovna sredstva niso v stanju reproducirati samih sebe. Novi obračunski sistem pa zahteva od vseh gospodarskih subjektov, ki poslujejo z družbenimi sredstvi, da ohranja **realno** vrednost zaupanih družbenih sredstev. Če se njihova sredstva nahajajo v takšnih oblikah, ki ne omogočajo ohranjanja realne vrednosti družbenega premoženja, potem so posamezni gospodarski subjekti dolžni razliko do realne vrednosti družbenega premoženja pokrivati iz svojega tekočega dohodka.

Po tej kratki obrazložitvi teoretičnih izhodišč novega načina obravnavanja poslovnih stroškov, kot jih obravnava obstoječi obračunski zakon, pogledajmo, kaj bi bilo v preteklih devetih mesecih v DO TOSAMA lahko boljše oz. pod kakšnimi pogoji bi lahko bila porabljena sredstva lahko manjša. Za začetek lahko ugotovimo,

da gotovo nismo brez napak na osnovnih področjih nepotrebne rasti stroškov kot so: prekomerni odpadki, nekvalitetna proizvodnja, nizka produktivnost, neracionalna raba energije ipd. Najbolj žalostno pri tem je, da o vsem tem že več let veliko govorimo, vendar zelo malo ali celo nič ne storimo. Na področju zalog surovin smo v zadnjem letu in pol veliko storili, saj se je njihov fizični obseg v primerjavi z letom 1985 praktično razpolovil. Zato razlogov za nezadovoljive rezultate v devetmesečju ne moremo iskati v previsokih zalogah surovin (pa tudi ne prenikkih, saj je proizvodnja v glavnem nemoteno tekla). Prav tako smo lahko relativno zadovoljni z nizko vezavo sredstev v gotovih izdelkih, saj so tudi te zaloge skozi celotno obravnavano obdobje bile na minimalnem nivoju. Precej slabše pa je na področju zalog polizdelkov, kjer so ob koncu devetmesečja ležala kar znatna sredstva (cca 500 mio din). To lahko obravnavamo kot posledico neuskkljenih proizvodnih faz, zaradi katerih se ponekod kopičijo zaloge polizdelkov. Neizkoriščene strojne kapacitete po eni strani pomenijo izgubljeno priložnost za pridobivanje dohodka (oz. enostavno reprodukcijo poslovnih sredstev v pogojih inflacije), po drugi stra-

ni pa moramo iz doseženega dohodka v vsakem primeru pokrivati stroške amortizacije. Tudi na tem področju so bile v DO TOSAMA v obravnavanem obdobju storjene napake, saj se z izkoriščenostjo proizvodnih kapacitet ne moremo pohvaliti (komaj 77%). Zelo velik del dohodka v obravnavanih devetih mesecih leta 1987 pa nam je odtekel skozi brezobrestno financiranje naših kupcev. Tu smo izgubili cca 800 mio din dohodka. Res pa je, da bomo na tem področju brez moči tako dolgo, dokler bodo brezobrestno kreditirali kupce tudi naši konkurenti.

Če torej za zaključek seštejemo le dve postavki, ki sta močno vplivali na zniževanje našega dohodka v obravnavanem devetmesečju, to je zamrzitev cen (760 mio din) in brezobrestno kreditiranje kupcev (800 mio din), dobimo 1.560 mio din. V kolikor bi bil naš dohodek za toliko večji, bi se uvrstili med najuspešnejše DO v tekstilni industriji SRS. Pod pogojem, da bi odpravili še ostale šibke točke v našem poslovanju, od katerih so v tem članku nekatere sicer omenjene, ne pa tudi ovrednotene, potem nam ne bi bil nedosegljiv niti sam vrh najuspešnejših v tekstilni industriji SRS.

MLAKAR MARJAN

Reorganizacija DO Tosame

Pred 12. leti ali točneje 14. novembra 1975 so se delavci TOSAME na zborih delavcev odločili, da se tudi v naši DO organizirajo temeljne organizacije združenega dela. Končna oblika sedanje organiziranosti DO je bila izvedena s sklenitvijo Samoupravnega sporazuma o združevanju v delovno organizacijo TOSAMA. To se je zgodilo 6. februarja 1976 in taka organiziranost je še sedaj. Vse to se je dogajalo na osnovi ustavnih sprememb in določil Zakona o združenem delu.

Enostransko in krivično bi bilo kritično ocenjevati tokratna dogajanja in ekonomsko upravičenost tokratnih odločitev. Dejstvo je, da so takrat bili dani osnovni pogoji za ustanovitev TOZD, ker sta obe TOZD (Saniteta in Filtri) v celoti izpolnjevali pogoje za samostojno poslovanje po vseh vidikih določil ZZD.

V elaboratu za utemeljitve ustanovitve TOZD je bilo ugotovljeno, da proizvodnja cigaretnih filtrov dolgoročno ni perspektivna in da je treba v roku petih let za TOZD Filtri preskrbeti dopolnilno oziroma nadomestno proizvodnjo. To nalogo smo pričeli intenzivneje reševati šele v letu 1982 in to na osnovi takratnega stanja: ni bilo naročil za proizvodnjo filtrov, delavci TOZD Filtri niso imeli dela in smo jih morali začasno premeščati v TOZD Saniteta. Takratna sanacija je v smeri reševanja problema zaposlenosti uspela, saj smo s prenosom ne-

katerih izdelkov iz TOZD Saniteta v TOZD Filtri in z uvajanjem novih proizvodnih programov zaposlili vse delavce oziroma se je njihovo število celo povečalo za cca 30.

Ob izdelavi periodičnega računa za polletje 1987 smo v TOZD Filtri ugotovili izgubo. Na osnovi zahtev predpisov je bilo treba v roku 30 dni izdelati predsanacijski program. Komisija, ki je ta program izdelala, je ugotovila dve osnovni vrsti razlogov za tak negativen poslovni rezultat:

- trenutni — kratkoročni (neplačane izvozne stimulacije, izpad dohodka zaradi znižanja in zamrzitve cen, nerealiziran izvoz filtrov v Tanzanijo, nerealizirana prodaja proizvedenih filtrov za domači trg);
- dolgoročni (zaradi izredne konkurence, ki se povečuje tudi zaradi usmeritve tobačne industrije v lastno proizvodnjo cigaretnih filtrov ni naročil za izvoz; za domače tržišče pa naročila oziroma interesi so, vendar zaradi ogromnega deleža uvoznih surovin teh naročil zaradi pomanjkanja deviz ne moremo prevzemati).

Komisija je ugotovila, da dolgoročni razlogi, posebno v sedanjem obdobju in v kratkem času niso rešljivi in je zato predlagala, da reorganiziramo TOSAMA v enovito delovno organizacijo. Pobuda je bila na družbenopolitičnih organizacijah in samoupravnih organih sprejeta. Komisija, ki sta jo imenovala DS obeh TOZD je

pripravila ustrezno gradivo, ki je osnova za javno razpravo in v končni vsebini (po obravnavi in obdelavi predlogov in pripomb) tudi osnova za glasovanje na referendumu.

Iz dosedaj povedanega in iz drugih poglavij gradiva, ki je v javni razpravi izhaja, da so glavni razlogi za predlagano organizacijsko spremembo DO TOSAMA naslednji:

- ni več pogojev za proizvodnjo in prodajo cigaretnih filtrov, kar je glavna registrirana dejavnost TOZD Filtri;
- v TOZD Filtri ni dopolnilnega programa, ki bi lahko enakovredno zamenjal izpadlo proizvodnjo cigaretnih filtrov;
- proizvodnja »skupnih proizvodov« je kapitalno neintenzivna in zato ostaja kapital TOZD Filtri neizkoriščen, kar povzroča izgubo te TOZD (revalorizacija sredstev);
- rezultat dela TOZD Filtri pri proizvodnji »skupnih proizvodov« se na trgu oziroma v DO ne more samostojno izraziti kot vrednost, ker je eden od pogojev za obstoj TOZD;
- v dveh TOZD v isti DO se sedaj odvija ista dejavnost (proizvodnja sanitetnega in higienskega materiala).

Predlagana nova organizacija DO TOSAMA predvideva ustanovitev 6 sektorjev in vodstvo delovne organizacije.

Sektorji oziroma organizacijske enote so naslednje:

- proizvodni sektor, v katerem je 9 proizvodnih oddelkov in tehnološko operativna priprava dela;
- tehnično razvojni sektor, v katerem je vzdrževanje, energetika, razvoj, kontrola kvalitete, konstrukcija in gradbena dejavnost;
- komercialni sektor s prodajo, nabavo, raziskavo trga in izvoz-uvoz;
- ekonomsko računski sektor, ki ga sestavlja računovodstvo, finance, planiranje, analize, kalkulacije in stroškovno knjigovodstvo;
- splošno kadrovski sektor s splošnimi in kadrovskimi zadevami, varstvom pri delu, požarnim varstvom in obratom družbene prehrane;
- sektor za organizacijo, ki ga sestavlja referenta za organizacijo in nagrajevanje ter službo za avtomatsko obdelavo podatkov (računalništvo).

Precejšnje spremembe bodo izvedene na samoupravnem področju. Sedaj imamo samoupravne organe v obeh TOZD, v DSSS in na nivoju delovne organizacije. V novi organiziranosti pa bomo imeli samo eno vrsto samoupravnih organov t. j. na nivoju delovne organizacije. Enako velja za delegacije za skupščino in samoupravne interesne skupnosti. Tudi na področju samoupravne zakonodaje bodo zadeve bistveno poenostavljene. Sedaj imamo samoupravne akte (sporazumi, statuti, pravilniki in poslovnik) za vsako organizacijsko enoto (TOZD in DSSS) posebej in še posebej za de-

lovno organizacijo kot celoto. Po novem bodo ti samoupravni akti samo na nivoju enovite delovne organizacije.

V nadaljnjih postopkih reorganizacije bomo morali dosledno spoštovati zahtevo, postavljeno na družbenopolitičnih organizacijah, ki je tudi kot poseben člen določena v Samoupravnem sporazumu o spremembah v organiziranju TOZD Saniteta in TOZD Filtri t. j., da je vsem sedanjim delavcem TOSAME treba zagotoviti socialno varnost v delovni organizaciji in to tako, da bo vsak član kolektiva razporejen na take delovne naloge, ki odgovarjajo njihovi strokovni usposobljenosti.

Skupni cilji, ki si jih zastavljamo ob predlaganih organizacijskih spremembah so:

- racionalno koriščenje družbenih sredstev;
- skupen pospešen razvoj z maksimalnim koriščenjem reprodukcijske sposobnosti enovite delovne organizacije;
- racionalizacija pri kadrovanju delavcev;
- boljše organiziranosti dela;
- zagotavljanje večje ekonomske in socialne varnosti vseh delavcev delovne organizacije;

— učinkovita in racionalna zagotovitve zakonsko določenih pogojev za proizvodnjo pomožnih zdravilnih sredstev;

— enovito oblikovanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo;

— racionalizacija in poenostavitev na področju samoupravne zakonodaje.

8. december REFERENDUM

O predlagani organizacijski spremembi bodo delavci TOZD Saniteta in TOZD Filtri glasovali na referendumu, ki bo predvidoma 8. decembra. Istočasno s tem glasovanjem pa bomo vsi delavci TOSAME prav tako na referendumu glasovali za nova temeljna samoupravna akta t. j. Samoupravni sporazum o združevanju v delovno organizacijo in Statut delovne organizacije.

Za normalno poslovanje enovite delovne organizacije bo potrebno še vrsto drugih opravil, predvsem pa izvolitev novih samoupravnih organov, izdelava in sprejem drugih samoupravnih aktov, imenovanje delavcev s posebnimi pooblastili, registracija na sodišču ipd. Predvideno je, da bi v novi obliki organiziranosti TOSAMA pričela poslovati s 1. januarjem 1988 leta.

V dosedanjih razpravah, predvsem na sindikalnih skupinah, je bilo večkrat postavljeno vprašanje, kaj bomo s spremembo organiziranosti delavci TOSAME pridobili. Naj tudi ob tej priliki skušam dati enostaven, vendar konkreten odgovor: sama reorganizacija ne bo doprinesla ničesar, razen pogoje, da racionalno koristimo dane možnosti in se z boljšim, kvalitetnejšim in bolje organiziranim delom čimbolje približamo v tem članku že navedenim skupnim ciljem. Če bomo te možnosti izkoristili, potem bo učinek reorganizacije tak, kakršnega si želimo, to pa je, doseganje boljših poslovnih rezultatov, ki so osnova za boljši osebni in družbeni standard vseh zaposlenih.

Edvard Peternel ing.

Bili smo v Parizu...

Pariz — mesto ljubezni, lepote, hrepenjenja in zavidanja. Mesto, o katerem je bilo zadnje mesece v tekstilnem svetu (tudi v Tosami) največ govora. Pa ne zaradi znane pariške »Haut de couture« — visoke mode, ampak zato, ker je bilo prizorišče 10. ITMA — mednarodne razstave tekstilnih strojev. Kdo izmed številnih razstavljalcev bo predstavil največ novitet, ki jih je razvil v času od zadnje ITME pred 4 leti v Milanu? Kdo se bo razstave sploh lahko udeležil? S takimi vprašanji smo se ubadali do ponedelj-

ka 12. oktobra, ko smo malo pred polnočjo odleteli z ljubljanskega letališča proti Parizu v aranžmaju agencije Kompas. V avionu dosti znanih obrazov, neokusna večerja ter deževni sprejem po dvehurnem poletu v Parizu. Iz letališča smo se odpeljali z avtobusom v hotel. Tosamovci smo bili nastanjeni v Residence da Montmartre, ki se nahaja v znani pariški umetniški četrti Montmartre.

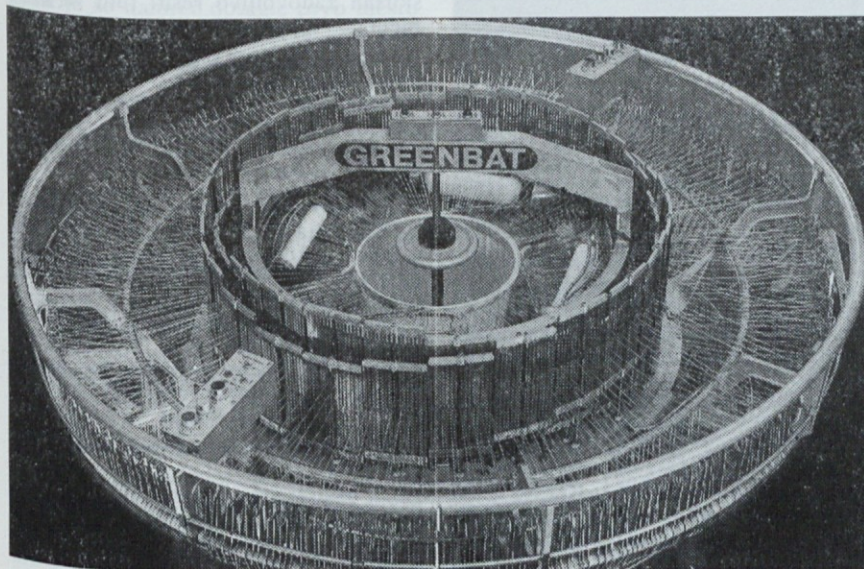
Po kratki noči in skromnem zajtrku smo naslednji dan odšli pod vodstvom vodiča Daretta s pariškim met-

rojem na Porte de Versailles, kjer je bila razstava. Spotoma smo ugotavljali, kako dobra »iznajdba« je metro, saj je Porte de Versailles čisto na drugem koncu Pariza, pa smo prispeili v 1/2 ure.

ITMA — International Textile Machines Ausstellung — mednarodna razstava tekstilnih strojev je bila 10. po vrsti, vrši se vsake 4 leta in je bila ena največjih doslej. Na 145000 m² površine je razstavljalo 1260 razstavljalcev iz 33 držav. Stroji so bili razstavljeni v 11 dvoranah, v vsaki dvorani specifični proizvodni program od predelave surovin, pređenja, tkanja, pletenja, beljenja, barvanja, oplemenitenja do gotovih produktov (konfekcioniranja), kontrolnih instrumentov, laboratorijskih naprav, klima naprav in pribora. V vseh teh programih so se odražala najnovjša spoznanja iz tehnologije, informatike, elektronike in robotike. Skratka ITMA 87 je dala vsakemu obiskovalcu možnost da najde svoje mesto in primerja razvoj v tekstilni industriji svoje države, svoje tovarne s svetovnim nivojem razvoja.

Za tako obsežno razstavo je bilo na voljo premalo časa, da bi si lahko vse detaljno ogledali, kajti površni ogled brez poznavanja detajlov posameznih strojev je nesmiselen. Zato smo se razdelili po grupah in vsak izmed nas je natančneje obdelal tiste paviljone, kjer je bilo razstavljenih največ strojev z njegovega interesnega področja.

Vredna ogleda je bila Trüschlerjeva kontimirana čistilnica bombaža z mikroprocesno komandno omaro, ki

omogoča kontinuirni pretok materiala in avtomatsko prilagaja hitrost odvzema vlaken zahtevani produkciji.

Na področju beljenja vlaken ali komandne rabe so vsi stroji avtomatsko vodeni. Princip je enak kot pri našem novem belilnem aparatu za vato.

Vsi proizvajalci strojev, ki so veliki porabniki energije, se istočasno ukvarjajo tudi z recirkulacijo vseh vrst energije, predvsem toplotne. Z merjenjem elektroprevodnosti materiala ali z vlažnostjo odpadnega zraka se na sušilnih strojih regulira izkoristek toplotne energije. Na ta način je možen prihranek do 20 % energije.

Tudi z novo linijo v vlaknovinskem oddelku držimo korak z razvitim svetom, saj smo na sejmu videli več proizvajalcev takih strojev. Videli smo tudi več avtomatskih linij za recikliranje raznih tekstilnih odpadkov ter tudi odpadkov, ki nastajajo pri izdelavi vložkov in plenice iz dezintegrirane celuloze.

Na razstavi so obratovalce Picanol stavbe s 1170 udarci/minuto, kar je doslej največja produkcija. Zanimive so bile okrogle statve firme Grenbat.

Skratka, ITMA 87 je prinesla še več novega na področju avtomatike, informatike in robotizacije. Proizvodnja in kontrola poteka preko računalnikov, roboti skrbijo za nakladanje materiala. V industriji moderne dobe fizično delo skoraj ni več prisotno. Zaradi tega je potrebno imeti za upravljanje in vzdrževanje takih naprav ljudi z ustreznim znanjem.

Zaradi visoke delovne zavesti, da bi odnesli s seja čimveč znanja, pa tudi zaradi preplitvega žepa, se Tosamovci nismo udeležili organiziranega avtobusnega ogleda Pariza z dodatnim doplačilom. Na raziskovanje bližnje okolice hotela smo se odpravili le zvečer.

Umetniška četrt Montmartre se nahaja na griču, na vrhu katerega je katedrala Sacre Coeur. Na ulicah slikarji portretirajo petične mimoidoče

turiste, izdelujejo pejsaže. V neposredni bližini hotela je tudi znani Pigalle z zabaviščem Moulin Rouge, kjer so lahko prišli na svoj račun tudi nočnega življenja željni obiskovalci. Ogleдали smo si tudi Elizejske poljane in Slavolok zmage, ki je bil v nočni razsvetljavi še posebno veličasten.

Grožnja s štrajkom, ki nas je spremljala že od doma, bi nas kmalu prizadela zadnji dan našega bivanja v Parizu. Delavci pariškega metroja so imeli za ta dan napovedan »štrajk«. Na našo srečo in v dobro naših že dokaj ožuljenih nog so se le pustili pregovoriti zaradi številnih obiskovalcev sejma ITMA. Kakšna diametralna nasprotja se dogajajo!

Tako smo lahko zadnje ure v Parizu izkoristili še za ogled nekaterih znamenitosti Pariza, ne da bi bilo treba peščiti, saj je že od ranega jutra vztrajno deževalo. Najbolj radovedni so se povzpeli do druge ploščadi Eifflovega stolpa, kjer je zaradi močnega vetra jemalo sapo in obračalo dežnike.

Proti večeru smo se odpeljali na letališče. Zaradi vetra, ki smo ga občutili že na Eifflovem stolpu, je imelo zamudo celo naše letalo, tako da smo pristali na ljubljanskem letališču šeel v zgodnjih jutranjih urah.

Skoraj vsi smo prinesli domov spominke iz Pariza v obliki prehlada in ožuljenih nog, v tolažbo tistih, ki so ostali doma in drugih radovednežev.

To bo minilo, ostalo pa bo grenko spoznanje, kako daleč capljamo za razvitim svetom in kako dolga je še pot, da bomo z njimi ujeli korak in vseh področjih.

To pa bo možno le, če bomo imeli čimveč znanja, ki ga bomo znali tudi ceniti.

Del tega lahko med drugim pridobimo tudi na taki razstavi, kot je bila ITMA.

Razvojni tehnolog:
Koman Marija, dipl. ing.

3. Ali se izgube ene TOZD pokrivajo v okviru celotne DO?

Odgovor: Izguba se skuša najprej pokriti v okviru tiste TOZD, v kateri je nastala, če to ni možno, se pokriva na nivoju DO (to pomeni, da pomaga druga TOZD), če pa tudi to ni možno, se skuša pokrivanje izgube zagotoviti s pomočjo poslovnih partnerjev ali širše družbene skupnosti. Pri nas doslej v TOZD Filtri še ni prišlo do takšne izgube, ki je ne bi zmogla pokriti sama.

4. Ali Papirnici Količevo pomagamo pokrivati izgubo?

Odgovor: Doslej smo Papirnici Količevo pomagali pokrivati izgubo edino na ta način, da smo sredstva, ki bi jih sicer morali obvezno združevati v republiški in občinski rezervni sklad, neposredno usmerili v Papirnico Količevo pod istimi pogoji, kot veljajo za republiški sklad skupnih rezerv. To je bilo v letu 1986 in sicer 10 mio din.

5. Ali se dajo izgube tudi umetno prikazati, zakaj imajo DO, ki imajo izgube, lahko vseeno visoke OD?

Odgovor: Marsikje so možne goljufije, vendar je tudi vsako goljufijo možno odkriti. Zato je zelo pomembna moč motiva za prevaro. Menim, da motivacije za umetno prikazovanje izgube takorekoč ni, zato bi tudi težko našli koga, ki bi tvegalo za takšne neumnosti. Iz prikazane izgube bi tudi ne izhajala možnost za visoke OD, pač pa ravno obratno. Če so že primeri, ko imajo DO z izgubo relativno ugodne OD, to samo pomeni, da zato obstajajo neki posebni razlogi (npr. elektrogospodarstvo!), nikakor pa ta razlog ni izguba. Če izgube ne bi imeli, bi gotovo lahko izplačevali še bistveno višje OD.

6. Ali je možno, da bi bilo na plačilnih listah razvidno za koliko % posameznik presega normo?

Odgovor: V letu 1988 nameravamo obdelavo obračuna OD prenesti na novi računalnik in istočasno bomo skušali zadovoljivo rešiti tudi ta problem.

7. Kam se steka denar, ki se odteguje zamudnikom?

Odgovor: Denar, ki se odteguje zamudnikom, se steka v sklad skupne porabe tiste TOZD oz. DSS iz katere je zamudnik.

8. Inovacije

Komisija za inovacije je v devetih mesecih letošnjega leta obravnavala izračune oziroma ocene koristi za 17 inventivnih predlogov.

Korist obravnavanih inovacij je znašala 69.475.265 din, avtorjem pa so bile izplačane nagrade oz. nadomestila v skupnem znesku 1.338.848 din oz. 1,9 % od koristi.

9. Obratovanje čistilne linije Temafa

V oktobru leta 1983 smo na Itmi v Milanu naročili čistilno linijo Temafa. V Tosamo je bila pripeljana preko zagrebškega sejma v maju 1984

VPRAŠALI STE...

1. Zakaj se inovativni dohodek ne vodi ločeno in procentualno pri delitvi OD vsem upravičencem?

Odgovor: V letu 1986 je bilo v DO Tosama doseženega cca 30 mio din inovativnega dohodka, kar predstavlja 0,77 % od celotnega doseženega dohodka DO v istem letu. Če bi hoteli inovativni dohodek posebej izkazovati, bi morali voditi posebno analitično knjigovodstvo, ki bi posebej evidentiralo prihodke od inovacij, stroške v zvezi z njimi, ugotovilo inovativni dohodek in ga razporedilo. Na posameznega delavca bi v letu 1986 odpadlo cca 1.000 din OD iz naslova inovacij, kar pa je prejkoslej tako malo, da ne bi bilo v te namene racionalno voditi posebnega analitičnega knjigovodstva.

2. Ali bo sprememba prispevnih stopenj s 1. 1. 1988 vplivala na višino OD, iz katerih virov bodo potem SIS-i črpali denar, če se bodo prispevki prenehali izplačevati iz bruto OD?

Odgovor: S 1. 1. 1988 bo uveljavljenih več sprememb na področju iz bruto OD. Ene bodo prispevke povečevale, druge pa zniževale. V primeru, da bodo prevladovala povečane postavke, bomo v skladu s takratnimi predpisi skušali korigirati bruto OD na višino, ki bo zagotavljala vsaj enak neto OD v januarju 1988, kot bo v decembru 1987. Tisti prispevki SIS, ki se bodo nehali izplačevati iz OD, se bodo po novem izplačevali neposredno iz dohodka.

leta in montirana v juliju istega leta v oddelku belilnice.

Pri poskusnem zagonu so se pojavile nekatere hibe, ki smo jih skušali z dobaviteljem odpraviti. Ugotovili smo, da produkcija stroja ni tolikšna kot je navajal dobavitelj Temafa oz., da ne dobimo željenega efekta čiščenja, če hočemo doseči deklarirano proizvodnjo.

Ugotovljeno je bilo tudi, da linija ni sposobna očistiti vseh vrst odpadkov, ki jih nudijo predilnice. Ugotovljeno je, da se npr. štips v svitkih na tej liniji ne more predelovati, ker ga rahljalik ne zrahlja do take stopnje, da bi bilo čiščenje možno zato se stroj v takem primeru zabije (zamaši).

Dobavitelj opreme Temafa trdi, da so omenjeni problemi prisotni zaradi tega, ker nimamo ustreznega rahljalnika ter ustreznih filtrov za zrak.

V času od montaže do danes smo skušali rešiti probleme filtriranja zraka s spremenjenimi filtri, spremenili pa smo tudi mesto odvzema očiščenega materiala podobno kot v podjetju DINOS, kjer dve čistilni liniji Temafa redno obratujeta že 3-4 leta.

Na naši čistilni liniji smo v lanskem letu predlagali, da zaradi ne- prekinjene proizvodnje linije Temafa

dodatno nabavimo stiskalnico za bale in, da preuredimo odlaganje materiala v stiskalnico.

V najkrajšem času mora vzdrževalna služba zaključiti dela v zvezi s preusmeritvijo materiala nakar bodo izpolnjeni vsi pogoji za nemoteno proizvodnjo na liniji TEMAFa.

10. Na seji IO Tkalcic je bila izražena želja, da se obrazloži določanje dolžine letnega dopusta z odštevanjem sobot.

V TOSAMI ureja zadeve v zvezi z letnim dopustom Pravilnik o delovnih razmerjih, ki je sestavljen na podlagi Zakona o delovnih razmerjih.

Letni dopust se določi na podlagi osnov in meril:

- delovni pogoji in zahtevnost dela
- delovna doba in druga doba, ki se všteva v delovno dobo
- socialne in zdravstvene razmere

Seštevek navedenih osnov in meril za dolžino letnega dopusta. Le-ta znaša po zakonu največ 30 delovnih dni. Kljub temu, da je pri nas uveden petdnevni delovni teden, se štejejo glede na to, da traja delovni čas po zakonu 42 ur na teden, vsi dnevi razen nedelje kot delovni dnevi (to-

rej tudi sobota). Tako je treba pri določanju trajanja dopusta oz. pri določitvi števila delovnih dni za dopust všteti tudi sobote, ne glede na to, ali se ob sobotah dela ali ne. Zato se v naši DO od seštevka dni letnega dopusta po osnovah in merilih odšteje tolikšno število dni, kolikor bi v seštevku prišlo sobot (npr. 23 delovnih dni — 3 tedne — 3 sobote).

K dopustu, ki se določi na zgoraj navedeni način, pa se prišteje **dodatni dopust** le delavcem:

- ki so stari čez 50 let
- ki imajo status invalida (najmanj 60 % okvara) ali delajo skrajšan delovni čas
- ki negujejo invalidno osebo iz ožjega sorodstva.

Ta dodatni dopust v seštevku lahko znaša največ 5 delovnih dni.

Glede vprašanja, ali je mogoče delovne pogoje šteti kot dodatni del dopusta pa navajamo, da 93. člen Zakona o delovnih razmerjih določa, da so delovni pogoji, kot so teža dela, zahtevnost dela, vpliv dela in delovne okolice na delavca, telesna in duševna napetost pri delu oz. drugi posebni pogoji, sestavni del dopusta (osnove in merila) in jih ni mogoče šteti za dodatni del dopusta.

Z enotnostjo do zmage

Vilma Zabret, Alma Kerč, Tatjana Pučko, Maja Ivanetič, Betka Novak, Minka Udovč, Marinka Rode, Ani Šlajmer, Joži Ravnikar, Nada Pišek, Ani Gerlica — to so naša dekleta, ki sestavljajo enoto civilne zaščite. Enota je bila sestavljena na pobudo občinskega štaba CZ z namenom, da organizira pomoč ob elementarnih in drugih nesrečah. Sicer pa je to gasilsko športna disciplina.

Dekleta so res dobro podkovan v veččinah reševanja, kar priča tudi naveden uspeh na republiškem tekmovanju v Kopru. Med ekipami iz industrije so namreč dosegle prvo mesto. Tak uspeh seveda ne pride čez noč. Marsikdo verjetno ne ve, da so dekleta pridno vadila, zadnje tri tedne pred tekmovanjem vsak drugi dan po dve uri. V vaje so vložile ogromno svojega prostega časa, čeprav to vedno ne gre zlahka. Potrebujejo jih družine, otroci. Pa vendar veselje in volja premagata vse ovire. S svojimi mentorji so skupaj naredile program dela in ur in tako uskladile svoje možnosti. Ravno zaradi take požrtvovalnosti, volje in enotnosti, tako manjko same, so bile lahko tako uspešne.

Dekleta se urijo pod strokovnim vodstvom Marjana Drobnetca, ki jim tudi posveti največ časa. Sicer pa jim pomagata še Franc Bizilj in Stane Grčar.

Naša delovna organizacija je pozorno zelo ogrožena, zlasti mikalnica in tkalnica gaze. Zato je nujno, da imamo izurjene ljudi, ki so sposobni hitro ukrepati. V Tosami imamo dve

enoti CZ, eno v okviru CZ, drugo v okviru gasilskega društva. Vsa dekleta po vrsti so že od mladih nog gasilke. Za društvo delajo s srcem; pravijo, da drugače ne bi sodelovale. Večina od njih deluje ali pa je delovala v krajevni skupnosti. V glavnem pa so jih za gasilsko dejavnost navdušili starši.

Pa se vrnimo k tekmovanju v Kopru. Tekma je vsebovala takoimenovani trodelni napad, suha izvedba. Po-

kazati je bilo treba, kako znajo ravnati z motoriko, cevmi in ročniki. V tem so naša dekleta zelo dobro izurjena, kar so doma v praksi že večkrat pokazala in uspešno rešili že več primerov požarov.

Drugi del tekmovanja je bil štafetni tek brez ovir. Tudi tu za naša dekleta ni bilo težav.

Zmaga je vse prijetno presenetila. Same si niti niso mogle misliti, da bodo prve. Minka pravi, da si je ob pogledu na srečnice, ki so pokale pred njimi prejeli mislila — oh, da bi jaz bila med njimi! Ob oklicu njihovega

prvega mesta seveda niso mogle skriti svojega veselja in ganjenosti. Pozabljene so bile vse težave, seveda pa je zmaga spodbuda še za delo v bodoče.

Dekleta so povedala še to, da se čutijo kar malo zapostavljene, saj menijo, da se gasilsko dejavnost v DO daje na stranski tir. Tudi v glasilu

bi se lahko večkrat objavljalo o delu gasilcev, saj njihov uspeh nikakor ni prvi. Ogromno se piše o športnikih, zelo malo pa o uspehih gasilcev, ki so daleč bolj pomembni od športnih.

Zmage so najbolj vesele zaradi tega, ker so dokazale, da njihove vaje niso brezkoristno tekanje, kot jim očitajo nekateri. Vesele so, da imajo

zdaj za vaje svoj prostor, kjer lahko bolj nemoteno vadijo in so skrite pred očmi zabavljivcev.

Ob koncu so povedale še to, da nameravajo ostati aktivne še naprej. Poleg tega, da je njihova dejavnost nadvse koristna, pa so rade skupaj, veže jih tovarištvo, brez katerega gotovo ne bi dosegle takih uspehov. Za uspeh pa se imajo zahvaliti tudi svojim mentorjem, zlasti Marjanu Drobnetu in pa seveda svojim sodelavkam, ki so z razumevanjem sprejele njihove priprave in kdaj pa kdaj tudi vskočile pri delu namesto njih.

Uspeh naše enote CZ — gasilke, ki je prostovoljna, za razliko od CZ, ki je obvezna — je seveda ponos za našo delovno organizacijo.

Dekletom smo lahko hvaležni za njihov trud in jim ob njihovem uspehu tudi čestitamo.

L. M.

Ali je alkoholizem problem?

Na pobudo Koordinacijskega odbora za boj proti alkoholizmu in drugim zasvojenostim pri OK SZDL je Klub samoupravljalcev organiziral posvetovanje o vplivu vseh vrst zasvojenosti na človeka, na njegovo delo in okolje. Prav je, da se tem problemu nameni nekaj prostora tudi v TOSAMI. To pa z osnovnim namenom, da povečamo nestrpnost do pojavov, ki jih zasvojenosti spremljajo.

Torej na eni strani pokazati na probleme, ki jih posamezniku in družbi prinese alkoholizem, kajenje, tablemanija, tudi narkotiki. Sama ugotovitev nep omeni, šek oraka naprej, hkrati je treba poiskati pot k reševanju problemov, v katere se ujame posameznik in s svojo ujetostjo moti na tak ali drugačen način svojo okolico.

Dr. Zdenka Cebašek iz Centra za mentalno zdravje je opozorila, da so pojavi zasvojenosti tudi drugje. Zasvoji nas tudi TV (Dinastija, Sever in Jug). Torej je vpliv vseh vrst zasvojenosti preširok pojem.

Posvetovanje pa je bilo organizirano prvenstveno zaradi pojavov alkoholizma, kajenja, kot najbolj očitne oblike zasvojenosti.

Dr. Cebaškova je zato v svojem uvodu največ prostora namenila ravno temu. Torej, če govorimo o alkoholizmu kot stranski »produkt« ne-

dvomno tudi koristne panoge gospodarstva. Še vedno ne vemo (v Jugoslaviji ni analize z natančnimi podatki), koliko alkoholnih pijač dejansko proizvedemo, torej tudi ne vemo natančno, koliko alkohola pride na prebivalca. Vse številke, s katerimi operiramo so zgolj približki — bolj ali manj točni — kajti tudi tega ne vemo.

Nadalje tudi nimamo analize, kolikšen minus prinesejo alkoholiki v gospodarstvu. Od napak, ki jih storijo delavci za stroji, kot tudi škodljivih posledic, katerih povzročitelji so poslovodni delavci, komercialisti itd. Ne vemo kolikšna je izguba delovnega časa, zaradi odsotnosti alkoholika nižje storilnosti, odsotnosti članov disciplinskih komisij, delavskih svetov, strokovnih delavcev, ki se z njimi ukvarjajo. Niti ni natančnega podatka o požarih, nesrečah, slabitvi medsebojnih odnosov v okoljih, kjer alkoholik dela in živi.

Dalje ne vemo natančno, kolikšni so stroški zdravljenja, tako telesnih kot posledic nesreč, povzročenih zaradi alkohola in psiho poškodbe, ki tudi nastanejo.

V svetu to poskušajo ugotoviti in rezultat je enak ničli. Ves dobiček, ki nastane s prodajo alkohola »popijejo« alkoholiki v raznih oblikah škod. To-

rej družba nima ne plusa ne minusa od te »dejavnosti«.

Druga tudi močno razširjena razvada je kajenje. Nikotin se v telesu povsem drugače obnaša kot alkohol. Deluje dosti bolj komplicirano in se tudi na večino zdravil veže tako, da se zmanjšuje njihov učinek. Raziskave so pokazale tudi, da kontracepcijske tablete skupaj s cigareto povzročajo krvavitve v možganih. Pravijo, da cigareta pomirja — da, to je res — toda pomirja simptome odvisnosti od nikotina. V našem zdravstvu imamo izdelan program zdravljenja alkoholizma, dočim je kadilec le vezan na svoje hopenje.

Oblike družbene preventive proti posledicam kajenja so predvsem v izdelavi bolj zdravih cigaret — čisto zdrava pa tako ni nobena. Američani so uspeli z akcijo USPEŠEN ČLOVEK NE KADI, vendar so to tudi dosegli z načinom zavarovanja; skratka našli so motiv posameznikov, da se odreka nepotrebnih navadi.

Mi imamo 45. člen Zakona o varstvu pri delu, pa ga le nismo nekako obvezni izpolnjevati, ker tudi ni pravega motiva za to. V drugih državah odsotnost z delovnega mesta odšteva-jo od delovnega časa, torej gledajo na kadilca kot delavca, ki zaradi svoje razvade ni toliko produktiven (in plačan) kot nekadilec in zato tudi kadilnice samevajo.

Živahno razpravo je vzpodbudila dr. Cebaškova s svojim uvodom. Tu di v domžalski občini je prisoten problem alkoholikov. Tako je v družinah alkoholikov (en ali oba starša), ker je Center za socialno delo Domžale posredoval kar 260 otrok, ki so vzgojno zanemarjeni in moten njihov razvoj. To je že mala osnovna šola! 10 otrok je moralo v rejniške družine, da mora 20 alkoholikov prejemati družbeno pomoč, 3 celo stalno, 18 teh ima stanovanjske probleme. Zadosten je razlog, da se zamislimo nad temi številkami.

Po podatkih PM Domžale je 50 % vseh prekrškov zoper javni red in mir pod vplivom alkohola. Da je v 16 % prometnih nesreč bil prisoten alkohol ali pri 4 % neposredni vzrok. 10 % kriminalnih dejanj je storjeno pod vplivom alkohola.

Zelo zgovoren je tudi podatek, da je povprečna starost alkoholika, ki se zdravi sedaj 35 let in je v nekaj letih zdrknila za 10 let. Torej se uživanje alkohola prične nekje pri 20-ih letih in da po 10-ih, 15-ih letih postane odvisen od alkohola. S tem tudi pridemo do zelo mlade populacije, ki zaide na pot alkohola. Investiranje v alternativno zabavo mladih je izredno drago, ki se je celo težko privoščiti. Tega si ne moremo privoščiti. Presekamo pa lahko dvoiličnost družbe kot take nas posomeznikov in zmanjšamo tolerant-

nost do pojava alkoholizma kot tudi kadilskih razvad. Problemov ne odpravljaja davčna politika z difirencirano obliko obdavčevanja, ne družbeno politične organizacije in ne skupnosti. Problemov ne bo odpravila samo krajevna skupnost ali organizacija združenega dela in šola. Zmotno je mnenje, da so zato odgovorne samo strokovne institucije v občini, republikli ali socialni delavci v OZD. Niti ne sme biti kampanja v slabem smislu te besede.

Čuti pa se premajhna usposobljenost predvsem vodilnih delavcev za reševanje problemov ali vsaj za razumevanje situacije in podporo strokovnim delavcem, ki se s tem poklicno ukvarjajo.

Skratka, potrebna, nujno potrebna je široka akcija za preprečevanje nastanka tega zla. Preventiva pa mora imeti razumevanje, če že ne podpore pri posameznikih in institucijah, ki imajo na tak ali drugačen način vpliv na te škodljive in družbeno drage razvade.

Skrb za človeka, za preprečevanje vzrokov, ki vodijo v odvisnost alkohola, nikotina in drugih škodljivih odvisnosti, mora priti med ljudi posvetovanja sama ne bodo preprečila družbenega zla.

Če ga sploh imamo za zlo?
Temeljiti razmislek da odgovor:
ALKOHOLIZEM JE PROBLEM.

Milan Drčar

na kamniško-domžalskem območju težje prodirala. Delavstvo se je opogumilo šele po zmagoviti osemtedenski stavki v Bonačevi tovarni na Količevem v oktobru 1935. Spomladi leta 1936 so članice pripravljalnega odbora v Kocjančičevi tovarni začele s propagando o ustanovitvi strokovne organizacije sindikata. Posrednik med delavstvom Kocjančičeve tovarne in osrednjim vodstvom Jugoslovanske strokovne zveze (JSZ) v Ljubljani je bil Franc Bukovec, najbolj znan organizator sindikalnega gibanja na domžalskem območju.

Prvega sestanka — »prijateljskega razgovora zaradi ustanovitve strokovne orgaizacije« dne 22. 6. 1936 se je v društvenem domu na Viru udeležilo okrog 35 delavk in delavcev, kot predstavnik JSZ pa se je sestanka udeležil njen strokovni tajnik Jože Grošelj. Na tem sestanku so vsi navzoči podpisali pristopnice na JSZ.

Že v začetku julija 1936 pa je Kocjančičevo podjetje ustavilo proizvodnjo z obrazložitvijo, da je zmanjkalo naročil. Ker je delavstvo slutilo, da je to posledica ustanovitve skupine JSZ, je soglasno zahtevalo, da se zaposlijo vsi delavci, pa čeprav s skrajšanim delovnim časom. Centrala JSZ je zadevo skušala rešiti sporazumno in se izogniti skrajnemu ukrepu — stavki. Vendar je bil lastnik tovarne nedeosegljiv, nihče drug pa se ni hotel vmešavati. Nastala je popolna stavka.

Do sporazuma je prišlo 11. julija, z njim so delavci dosegli priznanje svoje strokovne organizacije in svojih delavskih zaupnikov. Oktobra leta 1936 so se po stavki tekstilnih delavcev začela pogajanja o sklenitvi kolektivne pogodbe. Delavci v Kocjančičevi tovarni so sprejeli posebno pogodbo, saj tovarna v resnici ni bila izrazito tekstilna. Pogodba je vendarle obdržala splošne določbe kolektivne pogodbe z malenkostnimi spremembami. S pogodbo je bil dosežen 8-urni delavnik, 50-100 % povišek za nadure, točno so bili določeni postopki ob pomanjkanju dela, 14-dnevni odpovedni rok, pravice delavcev v času bolezni in ob drugih zadržkih z dela, itd.

Težje pa se je bilo sporazumeti o tarifnem delu pogodbe. »Delavska pravica« je poudarila, da v Kocjančičevi tovarni niso uspela pogajanja o povečanju zaslužkov, »ki so v tem podjetju ostala daleč za plačami ostalih tekstilnih podjetij.«

S podpisom kolektivne pogodbe se je končala prva faza bojev delavstva Kocjančičeve tovarne za izboljšanje delovnih in mezdnih razmer. Posameznik je zdaj pri uveljavljanju svojih pravic lahko računal s podporo strokovne organizacije.

Formalno je bila »Strokovna skupina tekstilnega delavstva Vir pri Domžalah« potrjena 17. decembra 1936 z dovoljenjem kraljevske banške uprave dravske banovine. Ustanovni zbor je bil sklican 21. februarja 1937, kjer so bili v odbor izvoljeni: Karel Juteršek (predsednik), Ivan

Razvoj sindikalnega gibanja v Tosami

Tekstilno delavstvo na Slovenskem se je začelo bolj načrtno organizirati šele v drugi polovici tridesetih let. Tam, kjer delavstvo ni bilo sindikalno organizirano in ni enotno nastopalo, so bile razmere posebno hude —

mezde pod eksistenčnim minimumom, delovne razmere neustrezne in nezdrave, delovni čas nedoločen (po naročilih) itd.

Ideja o sindikalni organiziranosti je zaradi pretežno kmečkega življa

Ob 80-letnici sindikalnega gibanja v občini je bila v domžalski knjižnici razstava

Štrukelj (podpredsednik), Ivanka Bajc (tajnica), Francka Capuder (blagajničarka), Francka Osolin (član), Francka Dolničar (član), Marija Vodlan in Marija Kerč (nadzor).

Skupina JSZ na Viru se je povezala z drugim organiziranim delavstvom domžalsko-kamniškega območja. Z izvolitvijo Karla Juterška v strokovni odbor JSZ za kamniški okraj se je začelo tesneje povezovati članstvo po panogah zaposlitve. 9. maja 1937 sta bila v Strokovno zvezo tekstilnega delavstva JSZ izvoljena Ciril Škofic (Induplati) kot predsednik in Karel Juteršek kot član ožjega odbora. V jeseni 1938. leta se je začela akcija za izboljšanje kolektivne pogodbe, zlasti v smeri izboljšanja mezd za 15 % zaradi porasta draginje. Večina industrijalcev je bila proti temu, zato so strokovne organizacije s 1. februarjem 1939 odpovedale kolektivno pogodbo. Skupina JSZ v Kocjančičevi tovarni svoje posebne pogodbe ni odpovedala, je pa prav tako začela z mezdnim gibanjem. Avgusta 1939 so se vsem 80 delavcem povečale mezde za 5 %.

Slabi časi so se začeli z začetkom druge svetovne vojne. Opuščenih je bilo več delavk, ki so dobile pomoč iz podpornega fonda JSZ. 1940 je nadzor nad proizvodnjo prevzela vojaška oblast in tovarna je spet normalno obratovala.

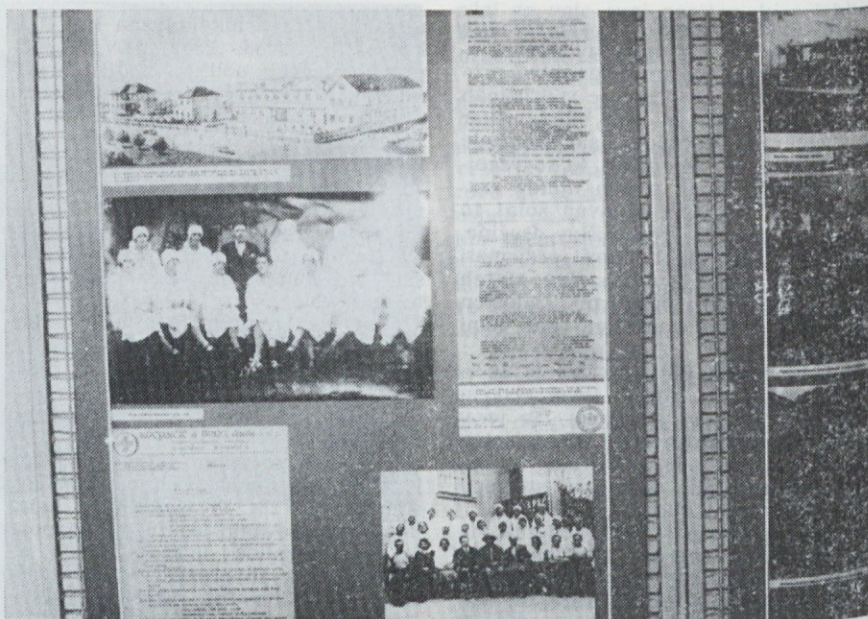
Zadnji občni zbor pred napadom na Jugoslavijo je bil 16. februarja 1941. Iz pregleda delovanja skupine je bilo razvidno, da je le-ta uspela občutno izboljšati položaj delavstva v Kocjančičevi tovarni. Vestno je izpolnjevala program JSZ in razvila tudi kulturnoprosvetno delo; s podpornim fondom je pomagala brezposelnim članom. Tekstilno delavstvo z Vira se je pokazalo kot solidarno tudi z drugimi člani JSZ. Veliko pozornost je vodstvo skupine dajalo izobraževanju. V okviru skupine je deloval tudi ženski odsek.

Delavstvo Kocjančičevega podjetja se je hkrati z organiziranjem v JSZ vključevalo v napredni tok in je hkrati z izboljšanjem lastnih mezd in delovnih pogojev odločno nastopilo v vseh velikih akcijah za skupne interese vseh delovnih ljudi.

Po vojni je o vsem še vedno odločal Kocjančič, razen pri zaposlovanjih in odpustih. Skrb nad tem je po vojni prevzel sindikat. Prva predsednica je bila Slavka Kolenc - Štrukljeva. Vsi člani sindikalne podružnice so bili zelo aktivni. Razvili so sindikalni prapor, se udeleževali na kulturnoprosvetnem področju in pri udarniškem delu. Na svojih masovnih sestankih so obravnavali aktualne zadeve, med drugim: disciplino na delovnem mestu, prehrana med delom, sodelovanje na kulturnih prireditvah, problematika plač.

Leta 1946 je bilo podjetje nacionalizirano. Pooblastila sindikata o zaposlitvi delavstva je prevzel personalni referent.

V prvi petletki 1948 - 1951 je nastal problem preskrbe, tako da so se

Prikazana je bila tudi sindikalna dejavnost v bivši Kocjančičevi tovarni — današnji TOSAMI

bile sindikalne podružnice prisiljene organizirati v t.i. »male komune«. Tovarna je imela lastno čevljarstvo in krojaško delavnico, menzo je oskrbovala ekonomija v Ihanu, v bivši lastnikovi vili pa je bil celo otroški vrtec oz. DID (dom igre in dela).

Kasneje je delo sindikata postajalo vse bolj družbeno-politično, saj njegova naloga ni bila samo — kot so sami pravili — nabava ozimnice. Skupaj z drugimi DPO je postal predla-

gatelj delegatov za občinske in republiške organe. Klasične vloge sindikat ni imel več. Pojavilo se je novo stališče sindikatov — to je samoupravna pravica do družbenega upravljanja. Sindikati so se začeli pojavljati kot samostojna, strokovno-politična formacija, ki kritično ocenjuje delo samoupravnih in drugih organizacij. Načrtno sindikalno delo je postalo predpogoj načrtnemu samoupravnemu delu.

UPOKOJITEV

V oktobru se je upokojila Pepca Podmiljšak, ki je delala v Tosamini tkalnici polnih 40 let. To je za žensko izjemno dolga delovna doba, a Pepca pravi:

»Tako, ko sem izvedela, da tudi ženske lahko delamo 40 let, sem se odločila. Zdrava sem, obveznosti doma nimam velikih, predvsem pa me je k tej odločitvi vzpodbudila ljubezen do dela. A ni mi bilo lahko. Nekatero sodelavke so me kar grdo gledale, češ, mladim odžiram delo. To me je zelo prizadelo, saj so se nekatere do tedaj dobre tovarišice spremenile v zbadljivke. Bili pa so tudi lepi trenutki, tako da zdaj z lahkim srcem in lepimi spomini zapuščam tovarno.

Ob tej priliki bi se rada zahvalila vsem sodelavkam in sodelavcem, ki so bili dobri z mano in tudi vodstvu DO za izkazano pozornost.

Sicer pa ne bi rada, da bi se o meni preveč pisalo, saj to ni nič posebnega — 40 let. Meni je minilo kot bi mignil.

Taka je pač Pepca. Skromna, prijazna, nasmejana. Želimo ji predvsem zdravja in mirnega življenja v zasluženem pokoju.

Podmiljšak Pepi

POROČILO O GIBANJU OD V DO

SEPTEMBER

Štev. poročila

9/87

Razredi v din	TOZD SANITETA										TOZD FIT.	DSSS					DO TOSAMA	
	PR	TO	AT	BE	MI	SK	OK	VL	VO	Skupaj		ERS	TRS	SKS	KS	VO		SKUPAJ
← 190.000					2	8					10		2		1		3	13
190.000-200.000	1	2			26	6					35	1						36
200.000-210.000	1	3	1		29	7	2				43	8						51
210.000-220.000	2	5	3		25	16	10	1			62	10	1	1	1		3	75
220.000-230.000		10	4		14	22	11				61	18	1	3	7		11	90
230.000-240.000	2	5	6		12	16	15				56	10	1	1	2	14	18	84
240.000-250.000	3	6	9		7	3	11				39	7	1	5	11		17	63
250.000-260.000	2	6	3		4	3			2		20	6		6	1	6	13	39
260.000-270.000	3	2	8	3	1				1		18	4	2	2		2	6	28
270.000-280.000	3	1	1	2	4			1	1	1	14	2	1	5	2	1	9	25
280.000-290.000	1	2		5	2	1	2	1			14	1	3	2		1	6	21
290.000-300.000	1		1		1	2			1		6		1	4		1	6	12
300.000-310.000	1		1			1			2		5		3	4	2	3	12	17
310.000-320.000	1		1	3	2	1					8		1	5	2	2	10	18
320.000-330.000	1	1		2	1				1	1	7	1	1	6	1	3	11	19
330.000-340.000		1	3	1	1	1			1		8	1	1	2	1	2	1	16
340.000-350.000		1	2	4	2			2	3		14	1	2	5	2	2	11	26
350.000-360.000	1		2	3	4						10	2	2	5		4	11	23
360.000-370.000	1		1	1					1		4	2		1	1	1	3	9
370.000-380.000													1	6		1	1	9
380.000-390.000				1	1				1	3	3	1	1	1	2		1	9
390.000-400.000			1	1				1		3	3	1	1	1	2		5	10
400.000-410.000	2				1	1				4	4		1			3	4	8
410.000-420.000		1		1						2	2			3	1	1	5	7
420.000-430.000		1				1			1	3	3			1	1	2	1	8
430.000 →	1		1	1	1	1			3	3	11	2	6	13	5	14	1	39
SKUPAJ	27	47	48	28	140	90	55	19	6	460	178	31	74	33	87	5	230	768
Najnižji OD											168.221						210.010	168.221
Najvišji OD											673.243						748.072	748.072
Povprečni OD 4,4											227.393						320.858	253.073

Poročilo o gibanju OD v delovni organizaciji TOSAMA za mesec september vsebuje podatke o neto osebnih dohodkih, sektorjih, po TOZD in DSSS ter v celotni delovni organizaciji.

V podatkih so zajeti osebni dohodki za polni delovni čas z normalnim doseganjem delovnih rezultatov ter osebni dohodki pripravnikov.

Podatke o povprečnem, najnižjem in najvišjem osebnem dohodku povzemamo po metodologiji izdelave obrazca RAD-1, ki vsebuje vse izplačane osebne dohodke (nadomestilo za bolniško odsotnost, nedoseganje delovnih rezultatov).

Vodja službe za delitev po delu:
Albina KOSMAČ

Kako postanem nekadilec?

1. Izberite pravi trenutek!

Od tega bo v mnogočem odvisen uspeh te odločitve. Ta najugodnejši trenutek bo lahko kak dela prost dan, ko se človek otrese skrbi in niza drobnih stresov, ki ga silijo, da išče uteho v kajenju. Ugoden trenutek je lahko tudi prehlad. Takrat cigaretni dim ne prija tudi najbolj zakrknjenemu kadilcu. Zakaj bi takrat prižigali cigareto za cigareto na silo? To je izhodšiče za dokončni obračun s kajenjem.

2. Najdite si partnerja!

Tako bo obračun s kajenjem postal igra. Če pa v igri sodelujeta dva, se ustvari tekmovalno ozračje, kdo med njima bo zdržal dlje?

3. Obračunajte stroške!

Presenečeni boste: ločitev od cigaret ne bo samo v korist vaš-

ga zdravja, ampak tudi kar izdatna pomoč družinskemu proračunu.

4. Položite »varščino«!

Izkušnje bivših kadilcev so pokazale, da je zelo učinkovit trik, če predate v shrambo dobremu prijatelju določeno vsoto denarja in se dogovorite, da vam ga bo vrnil samo, če določeno obdobje ne boste pokadili niti ene cigarete. Človeku pač ni vseeno, če izgubi razen volje tudi denar.

5. Kadite v kotu!

To vam gotovo ne bo po godu, saj ste navajeni kaditi kar se le da udobno nameščeni v naslanjaču s pepelnikom pred seboj.

6. Odhajajte v posteljo preje!

Pošteno se boste lahko naspali in lažje vam bo vstati in kar precej manj cigaret boste pokadili.

7. Pogosteje se oprhajajte!

Kadar koli vas bo prijelo, da bi prižgali cigareto - odidite v kopalnico in se oprhajajte. Kmalu boste prepričani, da je zelo pretirano, če se je treba prhati vsake pol ure.

8. Čim kasneje!

Vsak dan poskusite svojo prvo cigareto prižgati malo kasneje kot prejšnjega dne...

9. Brez vžigalic! Brez zaloge!

Če ste se zares odločili, da boste nehali kaditi, ne nosite s seboj ne vžigalic in vžigalnika. »Ognja« pa tudi ne prosite od drugih. Če že morate kaditi, kupujte vedno le po eno škatlico cigaret. Dokler boste imeli zalogo, bo dan obračuna s kajenjem daleč.

10. Pomnite!

Kajenje je trdoživa razvada, »železna srajca«, ki jo je težko odložiti. Za zdravje pa je zelo priporočljivo, da se odenete v novo, v nekajenje!

KANADA — STIL ŽIVLJENJA

Približno osem ur mine od trenutka, ko se avion v Zagrebu dvigne s tal do pristanka na prostranem letališču v Torontu, največjem kanadskem mestu. Vmes pa, če je lepo vreme, lahko občuduješ skrivnostne Alpe, velika mesta Zvezne republike Nemčije, ravnico Nizozemske, škotske gore, nato pa te čaka štiriurni let preko Atlantika. Največji vtis naredijo zasneženi vrhovi južnega Grönlanda, kmalu nato pa se prikaže kanadska obala.

Letališče v Torontu je zelo prometno. Vsako minuto pristane na njem letalo — zdaj te, zdaj one družbe — imena, ki jih še svoj živi dan nisem slišala. Prihod iz letališke stavbe je bil pravi šok, kajti take vročine še

Človek se sprašuje, kje Kanadčani lahko sploh sprostijo vse moči svojih jeklenih konjičkov.

Prej omenjena disciplina na cesti je verjetno posledica strahu pred visokimi kaznimi, ki si jih prislužiš s prehitro vožnjo ali drugim cestnim prekrškom. Kanada je prelepa dežela — prostrana, čista, urejena. Glede na teritorij je po velikosti druga na svetu, kar pa se pri urbanistični ureditvi tudi pozna. Stanovanjskih blokov skorajda ne vidiš, pač pa so mesta razdeljena na posamezne četrti s stanovanjskimi hišami z vrtovi, parki in igrišči. S prostorom jim res ni treba štediti. Kanadčani močno skrbijo za čisto okolje. Kar nekam čudno se mi

majčani ali Novofunlandci, ki jih ostali prebivalci Toronta ne cenijo preveč. Slovijo namreč po lenobi, med njimi je največ kriminalcev in nasploh živijo od danes do jutri. Kanada je konglomerat vsakovrstnih narodnosti. Na ulicah Toronta srečuješ ljudi bele, črne, rumene in rdeče polti ter mešanice vseh teh ras.

Delovni dan Kanadčana se začne ob 7. uri in konča ob 16. ali 17. uri. Vmes imajo eno uro časa za kosilo, ki si ga privoščijo v eni od številnih »hitrih restavracij«. Te predstavljajo posebno zanimivost zaradi svoje »specializiranosti«. V McDonalds dobiš vse vrste hamburgerjev s pommes fritesom in dodatki, v Town and Country se za 6 \$ naješ, kolikor hočeš, v Swiss Chalet ti postrežejo s pečenimi piščanci. Popularne so tudi kitajske restav-

Poslovni del TORONTA z visokimi stolpnici

Jezero Ontario

nisem doživela. Ne vem sicer, koliko stopinj je bilo, a počutila sem se nekako tako kot v savni.

Najprej so mi padli v oči veliki avtomobili, s čudno pobitimi strehami. Najpopularnejši cadillac se počasi umika mercedesu in BMV-ju. Evropski in japonski vpliv se občutno kaže tudi na najnovjših tipih ameriških avtomobilov. Na cestah, ki so večinoma štiripasovne, ali več, vlada neverjetna disciplina. Redkokdó prekorači predpisano hitrost, ki je za naše razmere — glede na prostrane kanadske ceste — smešno nizka — 70 ali 80 km/h.

je zdelo, da ob avtocestah ne vidiš nobenih smeti in plastičnih vrečk. Za čistočo skrbijo posebne »brigade« t. i. higienskih inženirjev ali po naše smetarjev. Ti tudi skrbijo, da so zelenice stalno pokošene in dajejo videz mehke preproge.

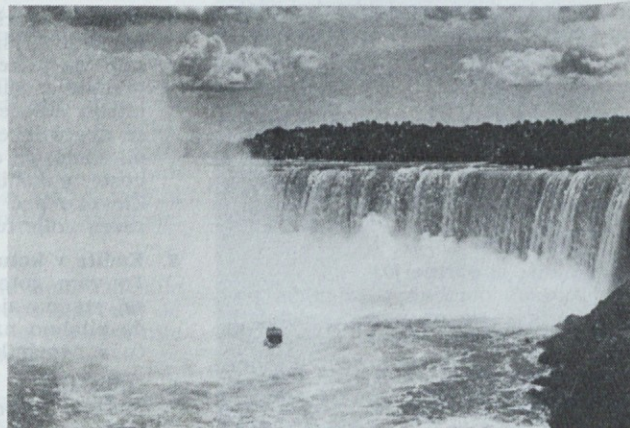
Okolica stanovanjskih hiš je večinoma brezhibna. Negovane trate, šopci cvetja in grmičevja krasijo sleherni domovanje v večini primerov mesta. Seveda v Torontu obstaja tudi bolj zanikrne četrti s slabšimi lesenimi hišami in vsakokratno kramo okrog njih. V teh četrtih živijo ali Ja-

racije z »amerikanizirano« kitajsko kuhinjo.

Firme, ki zaposlujejo kanadsko prebivalstvo, so v glavnem v rokah zasebnikov. Največja državna firma je Canada Air, večina drugih velikih firm pa je privatnih. Le-te so veliko uspešnejše or državnih. V Torontu je več t. i. industrijskih con — od tistih z velikimi kompleksi do tistih z manjšimi delavnicami, ki se imenujejo shoppes. Konkurenca je močna, zato se vsak po najboljši moči neprestano trudi za napredek in kvaliteto. Kajti odločilen je lahko le en dan, ki ga za-

Ameriški ...

... in kanadski del Niagarskih slapov

Hiše s šestimi garažami niso redkost

Kanadčani ljubijo golf

mudiš in že te ni več.

Zanimivo je, da je v močnem razcvetu gradnja in prodaja hiš. Toronto se zadnjih pet let močno širi, odpirajo se novi in novi stanovanjski predeli. Hiše, ki jih gradijo, imajo leseno konstrukcijo — stene, vmesne plošče in streho, obzidane pa so s fasadno opeko. Kanadčani ne zdržijo dolgo v eni hiši, ampak se veliko selijo. Največkrat je selitev odvisna od boljšega ali slabšega standarda, ali pa se preprosto naveličajo »stare« hiše. Ko se v hišo vseliš, dobiš opremljeno kuhinjo, položene talne obloge in opremljene kopalnice. S kopalnicami sploh ne skoparijo. Nisem videla hiše in ne obiskala sem jih kar precej, ki bi imele manj kot štiri kopalnice. Največja jih je imela sedem — eno lepšo od druge. Posebnost so tudi njihove kletke — basementi. Cela hiša je podkletena, tla obložena z mehko tekstilno oblogo, obvezen je šank z vsakovrstnimi pijačami, kotichek za gledanje TV, miza za biljard in jedilna miza z najmanj 12 stoli. To je prostor za družabna srečanja s prijatelji in sorodniki. Kanadčani se na splošno najraje srečujejo in povesejijo doma, spečejo slastne steake — goveje zrezke najboljše kvalitete in čudovitega okusa in popijejo steklenico vina. V lokale in gostilne ne hodijo pogosto. Radi prirejajo bankete v kateri od številnih dvoran, podobnim našim bivšim združnim domovom, ki jo lahko najamejo za en večer. Disciplina je prisotna tudi tu. Ob enih po polnoči je prepovedano točenje alkohola in tako ti pijačo poberejo kar z mize, če se ti pravočasno ne »podvizaš«.

Za 100 \$ na uro lahko najamete oba...

Hrana, ki jo Kanadčani kuhajo, je veliko bolj zdrava od naše. Prva pride na mizo solata, ki jo mora biti vsaj pet vrst. Glavna jed je meso, najpogosteje že prej omenjeni steak, perutnina, v glavnem puran, jagnjetina in teletina. Svinjina je na jedilniku redkokdaj, ker vsebuje preveč škodljivih snovi. Maščobe pri kuhanju skorajda ne uporabljajo.

Zelo radi imajo sadje in sladice. Sadja je na razpolago kolikor hočeš na vsakem koraku. Je poceni in kvalitetno. Poizkusila sem mongo in papajo, ki ju dobivajo iz Havajev in sta nekoliko dražja, medtem ko so breskve, grozdje in banane v primerjavi z našimi cenami praktično zastoj. Od sladice so popularne sirove pite s sadjem — sheese cake. Radi spijejo tudi kavo — a ne pravo, te sploh ne poznajo, pač pa ne vrste instant s smetano.

Slovenci, kar jih je v Torontu, so med seboj zelo povezani. Pogosto se obiskujejo in vzdržujejo stike. Pa ne samo s tistimi v Torontu, ampak tudi z drugimi v okoliških mestih: Hamiltonu, Quebecu, Montrealu in glavnem mestu Ottawi. Obiskov iz domovine so zelo veseli, zato te vabijo zdaj sem, zdaj tja, tako da se v treh tednih nikoli ne odpočiješ.

Pa še nekaj o turističnih zanimivostih. Najlepsi so seveda Niagarski slapovi, od Toronta oddaljeni 170 km. Njihova ogromnost človeka kar pretrese. Razdeljeni so v ameriški in kanadski del. Ta zadnji, je veliko lepši in tudi bolj urejen. Elektrarna, v kateri je delal Tesla, izgleda ob vznokanju slapov kot majcena kočica, čeprav je zelo velika, ko si jo od blizu ogledaj. Mestece ob slapovih je čudovito. Paša za oči in sredstvo za temeljito izpraznitev denarnice. Prodaja spominkov na vsakem koraku, vrtljaki, hiše strahov, muzej voščenenih lutk, Teslov muzej, muzej Elvisa Presleya, muzej Guinnessovih rekordov.

Druga turistična znamenitost je CN Tower, najvišji TV stolp na svetu, ki stoji v Torontu. Visok je čez 560 m (točno višino sem pozabila), na višini 361 m je razgledna ploščad z okroglo zaprto restavracijo, kamor

greš lahko na kosilo in si v 72. minutah, kolikor traja, da se restavracija zavrti okrog in okrog, ogledaš celo mesto TORONTO.

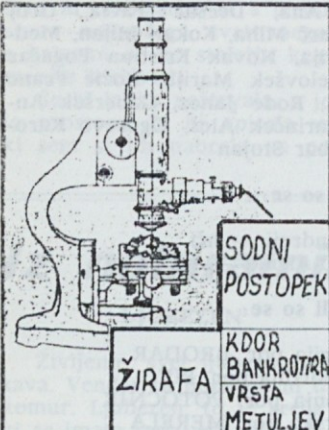
Ontario-place je ogromno zabavališče ob jezeru Ontario. Česa vsega ne vidiš tam! Lokalčki, odri z nastopi ansamblov, cirkusov, plesalcev, galerije, roller-coaster, okrogla kino dvorana z izrednimi video učinki, pivnice, plesišča, jezercer, potočki, po katerih se voziš s čolni in tako naprej. Zabaviš kot Ontario place je več, najbolj znan je Maryland, kjer pa nisem bila in Marineland, katerega lastnik je slovenskega rodu.

Prekrasna je univerza Toronto U of T. Mesto je sorazmerno novo, stavbe moderne, le univerzo sestavlja kakšnih 20 starih stavb, arhitektonsko prelepih, zgrajenih iz kamnitih blokov, poraslih z bršlinom, s čudovitimi portali. Od vsega, kar sem videla v Torontu, mi je bila univerza najbolj všeč. Sestavni del univerze je tudi znameniti planetarij, od koder si lahko

CN Tower - najvišji TV stolp na svetu

Nagradna križanka

	POHIŠTVO, OPRAVA	PRITOK ZAPADNE MORAVE	GORA NAD KOBARIDOM	KARCINOM	DEL SRAJCE	POVEZEK ŽITNIH STEBEL	NEGATIVNE ELEKTRODE	POTRDITEV	DRUŽABNIK
	SODNI POSTOPEK								
ŽIRAFI	KDOR BANKROTAR VRSTA METULJEV								
OSIŠČE			EKSPLOZIV. SREDSTVO	DELEŽ DRUŽABNIKA INTERNATIONAL OLYMPIC COMMITTEE					
KLICA		LEGENDA O BOŽANSKIH BITJIH				OZNAKA NEMŠKIH PREDPISOV			
OČKA		NAJH. DEL ELEMENTA AKTINON				IZRAZ PRI ČETVORKI			
OPITI MOŠKI						ZNAK ZA ELEKTRIČ. UPOR	EKLUND RUDOLF KISIK		
ŽENSKO IME				DEL LADJE					SESTAVA V. V.

TEKSTILNI TEHNIŠKI IZRAZI

aviviranje — oplemenitenje vlaken s pomožnimi sredstvi z namenom olajšati predelavo, poboljšati drsenje, povečati gibkost
deviacija — odstopanje od standarda
kondicioniranje — postopek priprave vzorcev v standardno stanje
klasifikacija — razvrstitev bombaža v skupine
raztezek — povečanje dolžine vlaken ali preje, nastalo z raztezanjem do točke pretrga, izraženo v % glede na začetno dolžino

piling — pojav obrabe tekstila zaradi drgnjenja

set — komplet, ki zajema npr. jopico in pulover ali šal, kapo in rokavice, pa tudi prtičke, ki se polagajo pod krožnike

steklena vlakna — so vlakna, ki jih pridobivajo iz taline mešanice silikata (npr. natrij, kalcij, bor-silikat itd.)

titer — izražen z enoto tex predstavlja maso vlaken ali preje dolžine 1000 m v g

žoržet — mehka svilena tkanina

NAGRADE

1. nagrada: Antonija BERNARD — upokojenka
2. nagrada: Stane TOMAŽIČ — Tozd Filtri
3. nagrada: Darinka KUNSTELJ — DSSS

Čestitamo!

Vsem sodelavkam in sodelavcem
iskrene čestitke
ob Dnevu republike

Samoupravni organi in DPO

Uredniški odbor:

Vodlan Vida, Kokalj Zdenka,
Peterka Simona, Cvetkovič
Stanka, Gorenc Vojko, ing. Mer-
lin Danica, Berlec Vladka, Dr-
čar Milan, Klemenc Brigita,
Korošec Nada — blagajnik,
Stare Tone — fotograf, Lubinič
Marjana, dipl. iur. — glavni
urednik

Tisk: TCP »Djuro Salaj«
TOZD Papirkonfekcija Krško